

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1869

Passio S. Eliphi Martyris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67915)

A secundum sæculo XVI impressum fuit, tertium hoc etiam vetustius est, id ultimum tantum in præmisso Calendario memoriam S. Eliphii addit festivitati sancti Galli. Breviarium vero Ultrajectense, anno 1518 excusum, lectiones habet de S. Eliphio multo longiores quam quæ sunt in vetustis Breviariis Coloniensibus; eaque desumptæ fuerunt ex anonymo scriptore vetustæ Passionis S. Eliphii. Breviaria autem Ultrajectensia, quæ anno 1623 recentiora sunt, S. Eliphii festum expunctum habent. Quod minus mirum est, cum Surius anno 1618 publici juris fecerit diploma Hermanni archiepiscopi Coloniensis, quod traditionem Ultrajectensem subvertebat; nisi forte adre capitis particulam tantum haberent, id caput nuncupabant, ut olim sæpe fieri solebat. Continuo antiquiorem S. Eliphii dabo Vitam; quæ etsi fabulosa est, hoc potissimum nomine meretur excudi, quod toties a doctis hagiologis desiderata fuit.

46 Descripsi eam ex codice Ms. cui annotavit recentior manus hæc verba: Liber Monasterii S.

Edetur vita descripta a Zonsbeckio et cum aliis multis collata.

B Martini Majoris intra Coloniæ scriptus per R. P. Henricum Zonsbeck Coloniensem sub annum 1480. De eo Hubertus Stralensis in Necrologio sui temporis. Ipse vero Henricus ad finem Vitæ S. Eliphii edendæ, et alterius Rupertianæ, per me Henricum captivum sese designavit. Bibliotheca Coloniensis P. Harzheim de eo testatur: Henricus Zonsbeckius Coloniensis, in Sancti Martini Majoris Ord. S. Benedicti abbatia sub venerabili Adamo Mayer professus, excellentissimi ingenii vir, musicus et choralis egregius ac scriba perelegans. Moritur hydropicus 1533 ætatis suæ 76 in festo B. Mariæ Magdalene, cujus præsentis solatio fertur sæpius in ærumnis fuisse recreatus. Scripsit in membranis innumera fere volumina, nempe: Gradualia, Psalteria, Missalia, Breviaria, Diurnalia, aliaque cum latina, cum vernacula, Vitas Sanctorum, Homilias Patrum, Tractatusque asceticos complectentia, quorum aliqua in Sancti Martini Bibliotheca, alia in Brauweilirensi, nonnulla in Lacensi, quædam in Sancti Jacobi Moguntiae, ac in aliis locis superant. De eodem plura Hubertus Holthuyzen in Ms. Virorum illustrium Sancti Martini catalogo. Ex comment. Oliv. Legipont Benedictini Martiniani. Satis liquido ex his constat captivitatem, qua se Henricum constrictum esse scribit, vel pio vel saltem non malo sensu interpretandam esse. Recte laudatur ejus scriptiois elegantia aut potius nitore. Vitæ S. Eliphii de qua ago præmittuntur plura de S. Martino: ut Vita auctore Severo, Sermo S. Martini de Trinitate, etc. Postponitur vero Vita S. Eliphii auctore Ruperto. Absque dubio asservabatur olim hic codex in Museo Hagiographico Antverpiensi; nunc autem constituit numeros 2376-2381 Bibliothecæ Burgundicæ Bruxellensis. Contuli hanc Vitam cum egraphis Gladbacensi, Trevirensi et Ratisponensi, de quibus dixi in primo §. item cum duobus legendariis sæculo XV impressis, et demum cum pluribus antiquis breviariis, de quibus in hoc Commentario similiter egi.

C per accedens honorem, cultor Domini nostri Jesu Christi exstitit infidelissimus. Nam omnium proculdubio miserimus mortalium, Christum cultorum videlicet fidelium Salvatorem dereliquit, et diabolum suis exigentibus meritis humani generis deceptorem incurrit. Impiissimus namque Cæsar effectus crudeliter dedit crudeliter legem b ut omnes ubicumque * Christiani cunctis cederent facultatibus suis. Crudelissimus igitur tyrannus quanta Christicolarum pene per orbem strages dedit nec lingua exserere humana * nec ullius calamus scriptoris scribere * valet. Post non parvum * temporis tyrannus terrimus Italianam relinquens fecit se adire Gallias; ea proculdubio intentione ut idola erigeret, templa dæmonibus ædificaret, vastaret ecclesias, ad dæmoniorum culturam vel * præmiis invitaret Christianos, vel * si altiori consilio illum cum suis donis contemnerent, exquisitis studiose pœnis interficeret.

PASSIO S. ELIPHII MARTYRIS.

Ex codice Ms. Coloniensi, nunc Bruxellensi, collata cum Mss. Gladbacensi, et Trevirensi, necnon plurimis impressis.

Juliano apostata

Juliano apostata apicibus sacri eloqui a puero divinis instructus, ad subdiaconatus a insu-

ratus
per accedens honorem, cultor Domini nostri Jesu Christi exstitit infidelissimus. Nam omnium proculdubio miserimus mortalium, Christum cultorum videlicet fidelium Salvatorem dereliquit, et diabolum suis exigentibus meritis humani generis deceptorem incurrit. Impiissimus namque Cæsar effectus crudeliter dedit crudeliter legem b ut omnes ubicumque * Christiani cunctis cederent facultatibus suis. Crudelissimus igitur tyrannus quanta Christicolarum pene per orbem strages dedit nec lingua exserere humana * nec ullius calamus scriptoris scribere * valet. Post non parvum * temporis tyrannus terrimus Italianam relinquens fecit se adire Gallias; ea proculdubio intentione ut idola erigeret, templa dæmonibus ædificaret, vastaret ecclesias, ad dæmoniorum culturam vel * præmiis invitaret Christianos, vel * si altiori consilio illum cum suis donis contemnerent, exquisitis studiose pœnis interficeret.

2 Ad maximam ergo longitudine et latitudine accessit urbem turribus et muris tunc temporis munitissimam, nomine videlicet Grandem c. Ad cujus adventum per superbiam Pagani eriguntur, per odium et inimicitiam Judæi armantur d; utrique * ad persequendos Christianos astipulati * incredibili conspiratione fiunt uniti. Cum igitur crudelissima proculdubio tempestas persecutionis in Galliis ubique Christi Ecclesias vastaret, vir secundum sæculi dignitatem gloriosus e et quod * majoris est laudis fidelissimus Christianus, f Eliphius nomine, fulsit in urbe * Tullensi plane magna constantia. Ferunt qui ejus progeniem non ignorant, quod vir Deo plenus quatuor habuit germanos in omni sanctitatis * perfectione per cuncta sibi simillimos g, sanctissimum videlicet episcopum nomine Eucharium, qui cum palma Martyrii susceptus est in paradisum. Corpus ejus sacratissimum in castrum * ad Liberum h est conditum; castissimas etiam tres virgines per omnia Christi devotas, quarum nomina lectioni placet nobis inseri. Menna dicitur prima sacra Virgo et monacha ad Porces est condita i; secunda nominabatur Libaria, monacha et Martyr in civitate Grandi fuit sepulta k; tertia monacha similiter et Martyr cognomine Susanna l in Campania est sepulta *. His ita breviter dictis de Sancti semper Martyris memorandi consanguineis, nostri convertamus cursum sermonis ad gloriosissimæ ejus articulum passionis.

3 Perfidi itaque Judæi atque semper crudelissimi, qui Christum usque ad mortem sunt persecuti, illo sine dubio volente atque ad hoc ipsum veniente fortissimum Christi militem Sanctum dico tenuerunt Eliphium et in carcerem posuerunt. Erant plane triginta * tres viri Christiani propter nomen et fidem Salvatoris carcere eodem inclusi. Factum est autem, providentia ut credimus agente divina, triginta tres *, de quibus jam diximus, carcere exierunt nocte una; qui postea in fide fortiter * permanentes Christiana, per martyrium meruerunt possidere siderea regna. Sanctus vero Eliphius de carcere egressus Leocham m intravit urbem et sepelivit sui genitricem naturæ cedentem. Interea athleta Christi non solum a militibus aut Judæis sed ex * ipsis studiose regibus quærebatur, ut vel * idolis magis aut dæmonibus immolaret vel * gladio interficeretur. Mirum dictum! fortissimus Christi agonista timore nudus, fide firmiter armatus ad exemplum illius qui appropinquante sua passione seipsum quærentibus obtulit, sponte regressus est et civitatem videlicet Grandem intravit, ubi tunc temporis Julianus fuit. Duobus ibidem mo-

ratus
* Ratisp. et Gladb. ubique
* In cod. Col. omissa est hæc phrasis. * alibi exarare * lege paululum
* loco vel Gladb. et Ratisp. ut in agrum Tullensem ingresso,
c
d
E
* Gladb. et Ratisp. viri * alibi metius copulati
e
f
* quod omittit Ratisp. * Ratisp. et Gladb. in urbe fulsit * Ratisp. societatis
g
h
* Ratisp. castrum
i
k
l
* Ratisp. tumulata.
F
cum Judæis S. Eliphii prædicasset,
* Ratisp. addit et
* Ratisp. addit viri
* fortiter deest in Gladb.
m

A ratus diebus multa non paucis beneficia præstitit infirmis. Quotcumque enim illic incommoditibus corporum tenebantur variis, gratia Dei beato viro cooperante, integerrimam mora remota receperunt omnes sanitatem.

et dæmonem
expulisset

4 Adhuc vir sanctus studuit dona illis potiora adhibere. Opus enim statim euangelistæ arripuit, et verbum prædicationis infirmitatibus liberatis et paganis præsentibus aliis prædicavit. Hi autem qui verbum Dei cum gaudio suscipientes crediderunt, mulieribus parvulisque exceptis, ducenti viginti sex numero fuerunt. Omnes denique quorum pectora fides ad justitiam, confessio autem ad salutem mundavit, sacri baptismatis unda ad sanctificationem feliciter abluit. Vir sæpe dictus et semper dicendus de civitate existens illa et fluvium transiens utique Veram, offendit in Judæos n dæmonem thecas colentes. Erat autem Sabbatum, dies festus Judæorum. Ecce quid nefarii in suis Sabbatis agunt Judæi: Christum Dei sapientiam et virtutem contemnunt et ad suam dæmonia perditionem colunt. Dæmon itaque qui ab initio mendax, et pater ipsius exstitit mendacii per simulacra loquens Judæis, suæ responsa effundebat fallacia. Exigentibus enim suæ perfidiæ meritis oracula Prophetarum et præconia Apostolorum recusarunt; suas vero libenter aures dæmoniis accommodaverunt. Beatus sane Eliphium dæmonem increpans ait: O infelix et homicida a principio generis humani! hominem ad imaginem et similitudinem Dei conditum seduxisti, et tua veneno perfidiæ crudeliter mortificasti. Iterum multipliciter Beatus diabolo comminans, sic ait: Impurissime dæmon, ad tuum vade principem: quoniam in hoc ulterius simulacro mansionem non habebis et amplius non introibis. Procax dæmon respondens ait: Usquequo a principis mei servitio remotus fuero qui huc me misit, quia in mea diutius non permittis mansionem? Sanctus Dei gratia plenus ait: Ad socios, sathana, tuos qui sunt in inferno vade; et in ipsa hora cum suis idolis absorbit eum terra.

* Ratisp. du-
centium

* Ratisp.
exiens
* Ratisp.
addit in lit-
tore

* supple ait
ex Sarto.

B 5 Tunc Dei electus, verbum salutis paganus prædicaturus, in loco stans eminentiore ait: Homines miseri et mortales, multis imo omnibus involuti estis malis et ligati, quos per innumeros diabolus instigat errores, qui vivum et verum Deum visibilibus et invisibilibus factorem ignorant nec fidei sacramenta ejus suscipitis neque eum adoratis. Relinquit ergo miserendi apostatam diabolum. Venite et credite Creatorem, ut peccatorum accipiatis vestrorum indulgentiam et sempiternam animabus vestris inveniat re- quiem. His itaque mirabilem Spiritu Sancto illustrante Eliphii dictis per Dei gratiam compuncti sunt auditores, qui Salvatorem mundi cum omni devotione verum Deum confessi crediderunt sexcenti et viginti viri. Sed mulieres Christo devotæ non fuerant numeratæ. In Christi ergo nomine cum grandi lætitia sunt baptizati et corpori Sanctæ Ecclesiæ cum magno gaudio sunt aduniti. O virum vere per omnia laudabilem! in signis et miraculis per cuncta apostolicum, qui perfectam humanis præstitit sanitatem corporibus et veram nihilominus concessit salutem animabus!

* Ratisp.
quia

* Gladb. ero
* Ratisp. ad-
dit esse
* Ratisp.
gratia Dei

multosque
convertisset
gentiles,

* deest in
Ratisp.
* Ratisp.
unum

* Ratisp.
ejus sacra-
menta

* tibi mira-
biliter, quod
melius.
* Ratisp.
Eliphium
* Ratisp.
Dominum

* Ratisp.
adjuncti

atque hæc
imperatorii
nuntiasset
gentilis,

6 Post hæc serpens antiquus diabolus sua sibi dolens vasa diripi, paganorum unum intrat, qui cuncta quæ per Dei gratiam Beatus Eliphium est operatus diligenter Juliano intimavit. Hoc sane sui sermonis initium arripuit: Ignorasne, Juliane, quod unus Christianus, nomine Eliphium, tuos deos destruxit, atque ad tuam procul dubio

confusionem ad cinerem usque redegit. Considera, obsecro, quia tibi et semini tuo non propera sed adversa prophetat, et sine ullo tui timore contra te et tuam audacter potentiam rebellat, atque in tuo quodammodo super te regno hodie sese exaltat. Tunc rex nimio furore turbatus, ait: Si deos cum omni festinatione immortales non adoraverit, gladius nunc meus caput ejus amputabit. Profanus autem surgens velociter Julianus ad fluvii ripam concito gradu festinavit; ibi gloriosum quem quæsit Eliphium invenit. Constantissimus vero Martyr adventum non veritus imperatoris, voce clara cunctis ministravit verba salutis. Nec plane Salvatoris fortis athleta judicis timuit tormenta, sed per multas tribulationes et labores cum corona martyrii ad cælestia regna pervenire voluit. Tunc rex proloquens ait: Eliphium, per tuos quare sermones crudeliter deos dissipasti, et incantationibus eos nefariis ad nihilum deduxisti? Sed et hoc super omnia habes factum quod populum mihi abstulisti devotum, atque a cultura segregasti deorum.

7 Vir sanctus et caritate præcipuus ait: Juliane, meum consilium suscipe salubre; renuncia diabolo et simulacris dæmoniorum; crede vero in Dominum nostrum Jesum Christum Deum verum de Deo vero ex Maria Virgine secundum carnem natum, et tuarum invenies indulgentiam culpam atque vitam in regno habebis sempiternam. Rex truculentus ira commotus magna dixit: Per deos deasque juro tibi, Eliphium, nisi meo obtemperes præcepto et renoves deos meos et colas quos confregisti minutim, gladius meus tuum caput dividet particulatim. Sanctus Martyr respondens ait: Rex Juliane, noli errare, neque tu, Deo adjuvante, poteris, neque tuus pater diabolus, qui dominatur tibi, me a fide et caritate separare Christi. Christus enim innocens et sine ulla peccati macula purus, pro nobis peccatoribus misericorditer est passus. Justissimum sane videtur ut propter fidem et confessionem ejus nominis gloriosi moriamur, ut cum ipso in vita æterna feliciter lætemur. Tyrannus, frendens quasi leo rugiens, Martyri ter beato dixit: Flexis in terram genibus tuam extende cervicem, et mei mucronis sicut tibi prædixi suscipe plagam. Cui fortissimus Christi Martyr ait: Precor te, rex, per terribile Dei mei nomen, ut des mihi saltem unius horæ spatium quo devotas possum fundere orationes ad Dominum meum. At rex licet crudelissimus erat paganus et infestissimus Christiani nomini inimicus, ait ad Dei Sanctum: Tuam, sicut vis, effunde et extende orationem.

8 Preciosus Martyr postquam accepit orandi licentiam prostravit se in terram et elevans vocem, sic inchoavit precem: Domine Deus omnipotens, qui cælum, et terram et omnia quæ in eis sunt creasti, et hominem quem ad imaginem et similitudinem tuam factum in paradiso posuisti, eundemque post lapsum diabolo suadente per Unigeniti tui Incarnationem et Passionem reformasti, et sanctos et electos tuos non ad hujus mundi gaudia, sed ad labores et tribulationes misisti, supplicem servi tui exaudi orationem, quia te timeo solum et tota cordis alacritate diligo: nunc pro tuo nomine non solum omnia carnis tormenta, sed et ipsam subire desidero mortem; animam meam jube suscipi per manus Apostolorum in paradiso tuo cælesti cum corona martyrii ponendam. Istitis nunc hominibus, a quibus sum interficiendus, cunctorum da criminum indulgentiam, et cum omnibus sanctis tuis in regno tuo portionem; qui vivis et regnas

D

* Ratisp.
dixit

* Cui præmit-
tit Gladb.
capitulum est S.
Eliphium,
qui cum mi-
nis restitit-
set.

E

* Ratisp. ad-
dit cælorum

* Ratisp. aa-
dit et

F

* Ratisp. pos-
s. m

* Gladb. esset
* Ratisp. et
Glab. omit-
tunt Dei

et oratione
se ad mortem
parasset.

* Ratisp.
terramque

* Ratisp. ju-
le meam
* Ratisp.
Angelorum
* Ratisp. au-
tem
* Ratisp.
omittit tuis

Deus

A

* Ratisp. omittit Deus
* Ratisp. Spiritu Sancto et sepulchri locum sibi elegisset.
* Ratisp. quia

Deus * cum Unigenito Filio tuo et Sancto Spiritu * unus et verus Deus in sæcula sæculorum.

9 Cumque fideles qui affuerunt respondissent : Amen, fortissimus Christi Martyr erexit se ab oratione et in multitudinis stetit medio et ait : Rex Juliane, quum * non dubito me interfici a te, rogo saltem meum cadaver sepulcro permittas tradi et locum mihi concedas sepulcri. Rex vero viro Dei respondit : Quemcumque elegeris locum, in illo tuum fiat sepulcrum. Neminem autem moveat quod clarissimus Martyr de suo corpore sepeliendo curam habuit. Legimus enim Jacob Patriarcham rogasse Joseph filium suum ut in spelunca duplici sepeliret eum, et exegit * ab eo iurandum ut in illo loco poneret corpus suum. Joseph quoque cum esset ætatis centum et decem annorum et veniret ad mortem, filios Israel rogavit ut, cum de terra Egypti exirent, ossa sua in terram repermissionis secum transportarent, et cum aliis Patriarchis, id est cum fratribus suis, illic eum sepelirent. Multipliciter certe vel in beatorum Martyrum, aut in sanctorum Confessorum legitur libris, quod * magnam de suis curam p habuerunt sepulcri.

* insuper addit Gladb.

Interea athleta Christi fortissimus oculos attollens et circumquaque aspiciens, vidit de longe montem meritis ejus excelsum *, qui vocatur hodie mons Sancti Eliphii q. Deinde Martyr preciosus lætitia spiritali plenus dixit Juliano : En *, Cæsar, cernis locum * in quo Christo demonstrante habeo sepulcrum. Post hæc se convertens ad multitudinem fidelium ait : Admoneo vos, qui in Christum creditis et ipsum adoratis, ut meam sæpe * memoriam habeatis, maxime tamen in die meæ passionis, et ego Christum pulsabo precibus pro vestris culpis atque fragilitatibus. Ad regem regressus, Dei Eliphii * amicus flevit præ gaudio dumtaxat grandi, non mortis timore. Namque frequenter solitus erat seipsum persecutoribus sponte offerre : quomodo potuit tormenta vel mortem timere? Sed quia per multas currit * pœnas et impiorum contempsit hominum minas et palmiferum finivit cursum, totis visceribus Christum videre desideravit *, graviter sustinuit quia eum velocius non vidit. Dicit ergo vir sanctissimus cum Apostolo Paulo, dicat : Cupio dissolvi et esse cum Christo; multum enim melius *. Cum eodem plane iterum dicat : Bonum certamen certavi, opus bonum * consummavi, fidem servavi, ideo * reposita est mihi corona justitiæ.

* Ratisp. quia

p

B

* Gladb. addita Deo præordinatum

* Ratisp. Ecce montem cernis ipsum
* Ratisp. semper

* Ratisp. Eliphii Dei

* alibi percurrit

* Ratisp. addit et

* multum enim melius tibi deest.

C

* Ratisp. cursum
* Gladb. de reliquo; Ratisp. omittit ideo et denuo blanditiis tentatus fuisse,

* Ratisp. Tantum

10 Versipellis et profanus malesuasor Julianus, quem separare non valuit minis et multis frangere non potuit pœnis, eum suasoriis festinat corrumpere verbis, et vanis decipere tentat blandimentis. Crudelis itaque et immitis bellua in talia leviter prorupit verba : Vir in clypeo Eliphii, noster esto amicus. Accipe dignitates et honores, aurum et argentum, et bona omnia quæ hominibus sunt pretiosa posside. Tum * colendo deos fac tibi propitios et semper in nostro nominatus eris regno. Ad hæc Christi Martyr respondit : Cæsar, a diabolo es seductus, et Christianos seducere non cessas. Veram enim Christianorum deseruisti fidem, et sacrum sancti baptismatis coinquinasti fontem, et Dominum Jesum Christum fidelium Salvatorem negasti, et diabolum generis humani seductorem ad tuam perniciem colis et coluisti. Ambagibus sine causa uteris variis : quia tuis promissis, Christo me adjuvante, non seducar donis. Ideo fiducialiter tibi dico quod Beatus Petrus locutus est Simoni Mago : Pecunia tua et munera tua sint tecum in perditionem. Ideo enim terrena promittis ut celestia

tollas; et vitam transitoriam proponis ut æternam subtrahas; et ad extremum sine dubio idcirco suades caduca gaudia, ut amoveas ea quæ sunt æterna. Quæ igitur facturus es quantocius facito, quia numquam tibi obtempero, nec idola tua, nec parentem tuum diabolum adoro. Ego enim in verum credo et adoro Deum, in essentia suæ substantiæ * unum, in personis trinum, creatorem totius mundi atque gubernatorem, initium et finem non habentem, cuius regnum incorruptum permanet in sempiternum. Credo Unigenitum Dei Patris omnipotentis * Filium, sibi consubstantialem, coæternum et coequallem, Spiritu Sancto operante in Maria conceptum, verum hominem sine virginitatis suæ corruptione ex ea natum, sub Pontio Pilato crucifixum, a mortuis tertia die resurgentem, in cælos sanctos ascendentem, in die iudicii vivos et mortuos iudicaturum et unicuique secundum opera sua redditurum. Hæc cum audisset odibilis * Julianus Apostata repente ira repletus est magna, et spiculatoribus vocatis, imperavit eis, ut Martyrem sine dilatione magnificum decollarent Eliphium.

11 Sed miserimus hostis generis humani ad victimam deridendo dixit acceptabilem omnipotentis Dei : Modo videbo, si Deus tuus quem colis veniens te liberaverit et surgere te atque tuis pedibus ambulare fecerit r. Apparitores plane sicut illis jussum erat, fecerunt, et honorabile Sancti * Eliphii caput amputaverunt. Dominus autem Jesus Christus in Martyris sui voluit ostendere passionem, quanti eum meriti atque gloria prædestinaverit esse in suo regno. Omnes enim infirmi qui diversis languoribus erant occupati, ad passionem martyris currentes gloriosi, meritis ipsius redditi sunt sanitati. Martyrizatus est nempe amicus Dei Eliphii in prato amœno s, quod situm est in ripa fluvii cui nomen * Vera. Verum mirabilis Deus Martyrem sibi carum glorificavit et eum omnibus ubique mirabilem fecit. Martyris ergo corpus gloriosi erexit se per virtutem Christi, et ambabus suum caput amplectens manibus, per unum milliæ comitantibus Angelis et Christum laudantibus portavit, donec ad sui nominis montem sine ulla offensione perveniret. Deinde subiit in montem sibi electum quondam, et lapidem ibi album inveniens atque planum, ut indigenæ terræ illius asserunt, sedit super eum *. Res satis inusitata facta jam erat in petra; lapidis grandis duritia martyris cessit sanctitati, et proprium aperiens gremium in suo amplexu est sinu Sanctum, et concavum ac aptum locum sedendi in sua nimirum dedit concavitate. Si quis! quod absit, incredulus fuerit verbis dictantis, lapidis fidem accommodet signis non loquentis. Beatissimus Martyr Eliphii locum juxta illum est sepultus, in quo sibi sedit vir Dei desiderio plenus t. Super sacratissimum ejus sepulcrum ædificatum est a fidelibus oratorium ubi fideliter petentibus præstantur beneficia virtutum.

12 Mons plane in quo sepultus est Sanctus Eliphii inter Frumentosam u et Grandim est medius, ab utraque millibus distans senis, ab aquilone Tullensem urbem tenens, ab austro vero Grandim habens. Libet ad mentem revocare in operis fine, quomodo Deus festinanter voluit servi sui injuriam vindicare. Ipse enim suis fidelibus promisit, atque fideliter ipse adimplevit : Mea vindicta et ego retribuam. Consummata itaque clarissimi Martyris passione, sol tendit suo ad occasum more, nocte paulatim diei succedente. Interea inter Christianos paganosque oritur pugna, et hominum cædes valde perficitur cruenta.

* Ratisp. omisso essentia, habet in sua substantia

* omnipotentis omittit Ratisp.

* Ratisp. addit Deo

E gladio tandem cesus est, et caput manibus portavit.

* Ratisp. sanctissimi

s
* Ratisp. addit erat; Gladb. est

F
* Hæc phrasia paulum confusa in Ratisp.

t
u
Eo intercedente, victoriam referunt Christiani.

Fideles

A Fideles namque Martyris magnifici meritis ad-
juti, infidelibus Christo donante victis, victoriam
sunt gloriose adepti v. Exinctorum porro cor-
pora paganorum Christiani miserunt in fluvium
sæpe ante nominatum. Colat obscuro sancta Colo-
nia Eliphium colendum, amet destinatum a
Deo Patronum; advocatum eum sibi in hac vita
provideat, ut defensorem hic et in futuro illum
firmiter habeat. Passus est sane venerabilissi-
mus Martyr Eliphius xvii kalendas Novembris æ
sub Juliano apostata et tyranno, imperante vero
Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et
Spiritu Sancto vivit et regnat in sæcula sæculo-
rum. Amen.

* *Ratisp. ad-
dit sibi*

ANNOTATA.

a *Julianus numquam accessit ad subdiaconatus
gradum: Lector tantum fuit; sic de eo Theodoretus
(a): Hic (Julianus) in tenera ætate, adhuc im-
pubes, una cum Gallo fratre lac suxerat piæ do-
ctrinæ. Sed et postea cum pubertatis annos atti-
gisset, jamque inter ephebos esset, eandem do-
ctrinam retinuit. Veritus tamen Constantium, qui
tyrannidis metu propinquos suos interfecit, in
Lectorum numerum adscriptus est, et sacros li-
bros in ecclesiasticis conventibus populo recitavit.
Mitto lectum græcum. Eadem latius declarat So-
crates Scholasticus (b). In tomo III Observationum
selectarum ad rem litterariam spectantium, Halæ
Magdeburgicæ impresso, negatur Julianus Lector
fuisse; at tota nona observatio, ubi id obtinet, prorsus
inter paradoxa ableganda est. Vide commenta-
rios Trivultianos anni 1708 (c), ubi hæc nova cri-
sis, omnia historię monumenta impugnans, merito
subruitur: quod Julianum Lectorem ordinatum fuisse
negat hujus observationis auctor, ratio vel prætextus
est, neminem his temporibus ad hunc ordinem pro-
motum fuisse ante annum vigesimum ætatis. Verum
audiendi sane non sunt neoterici sæculi xviii, cum
præsto sint scriptores multo antiquioris ævi, res suis
temporibus actas enarrantes, quales S. Gregorius
Nazianzenus, Sozomenus, Socrates, Theodoretus,
etc.*

b *Talem legem numquam tulit Julianus. Exag-
gerantur hoc loco, quæ Socrates (d) tradit: Inter-
dixit (Julianus) etiam ne in palatio militarent,
qui Christianam religionem abjicere et simulacris
sacrificare nollent. Ad hæc ne Christiani regen-
das provincias acciperent. Vide Nicephorum (e),
et Natalem Alexandrum (f). Late dictum est § II
de Juliano apostata in Galliis versante, examinatum-
que num istic persecutorem egerit.*

c *Olim in agro Tullensi civitas erat, nunc vicus
monumentorum romanorum reliquiis insignis: vide
P. Benedictum Capuccinum (g) et dissertationem
Cl. V. Digot de episcopatu S. Eucharii (h).*

d *Hæc si de Asia Minori aut Græcia affirma-
rentur, non ita a veritate forent absona; de Gallia
autem adstructa, intolerabilia sunt.*

e *Cratopolis in suo libello de Germaniæ episco-
pis et doctoribus (i) Sanctum Eliphium filium Re-
gis Scotiæ proclamat. Usserius, non attendens hunc
Mersæi Cratopolii errorem ortum esse ex eo quod
sancti Martyris Reliquiæ in monasterio olim a Scoti-
is occupato asservarentur, et magis forte in Britan-
niæ decora quam veritatis jura inquirens, Cratopo-*

lium secutus est (k). Designat etiam loca Dempste-
rus (l) scribens: S. Elisius, filius regis Scotiæ
Fincormaci, ut existimo, aut sane Crathlinthi,
ut aliis visum.

f *Quidam recentiores faciunt eum episcopum, non
tamen sedis Tullensis, quam benigne S. Euchario
servant. Nonne sat multas fabulas de S. Eliphio
suavit vulgus, quam ut historici novas inquirere de-
beant? Ad diem xxvii Octobris, qua festum S. Eu-
charii agitur, in hujus episcopatum inquiremus.*

g *Late commentatus est Jacobus Bueus in Vita
S. Mennæ ad tertiam Octobris (m) quidquid ad pæ-
rentes (quos Baccium et Lientrudem nuncupant),
ad fratrem et sorores (Gontrudem et Odam addunt
acta S. Mennæ); ad locum natalem (quem alii Tul-
lum, alii Solimariacam, alii demum Scotiam fa-
ciunt) attinet. At satis superque jam dixit Bueus de
istiusmodi vulgaribus rumoribus, qui quantum ad
hanc fraternitatem pertinent, orti videntur ex eo,
quod ii Sancti in eadem regione coluntur. Similia
exempla cætant plurima.*

h *Jam tempore regis Dagoberti I Liberiduni, quod
Petrus de Brizei anno 1184 antiquissimum Eccle-
siæ Tullensis castrum appellat, S. Eucharii Reli-
quiæ servabantur, ut liquet ex quodam hujus regis
privilegio; de quo latius, cum de S. Euchario ege-
mus. Consule P. Benedictum (n) obviove geogra-
phos de Liberiduno, nunc in diecesi Nanceensi (Dép.
de la Meurthe).*

i *Anno 1063 S. Mennæ corpus translatum fuit
Porsis, seu potius Portum Suavem in pristina diæ-
cesi Tullensi, prius monasterium Ordinis S. Bene-
dicti dein collegium canonicarum nobilium sæcula-
rium, nunc forte rudera. Portus Suavis Poussay
vulgo audit, jacetque non procul a Mirecurtio ad
rivum Madon (Dép. des Vosges).*

k *Diu jacuerunt Grandi S. Libariæ Reliquiæ;
anno autem 1587 Tullum in abbatiam S. Leonis
translatæ sunt; antea jam quædam desumptæ fuerant
particulæ. Consule nostrum Suyskenum ad viii Oc-
tobris (o), qua S. Libaria colitur, et P. Benedi-
ctum (p), nonnulla quæ Suyskenum latuere refe-
rentem.*

l *De S. Susanna nihi luspian locorum invenio; in
nullo, quod mihi innotescit, Calendario aut Marty-
rologio clare notatur; de ea mentionem non facit Ru-
grius in Antiquitatibus Sacris Vosagi; Calmetus in
Hist. Lotharingiæ ad annum 362 pollicetur se de ea
dicturum, cum de S. Menna recurreret sermo; verum
oblivio fidem non sivit fieri pollicitationi; Pater Be-
nedictus autem fatetur de hac sancta leviusculam tan-
tum superesse traditionem, qua in Campania Gallica
sepulta esse perhibetur. Si vero conjecturis indulgere
liceat, libenter crediderim eandem esse ac eam
Abbatissam Remensem, quæ Virgo Sancta in Vita
S. Theodorici (q) vocitatur, et a S. Remigio in-
structa fuerat. Ad diem viii Octobris prætermiserunt
decessores nostri homonymam Virginem cultam in
pago Blionensi, quem eundem esse suspicor ac tractum
terræ diæcesis Tullensis, Ornesium inter et
Mosam in Campania jacentem, cui nomen est Blois.*

m *Leocha idem est ac Tullum Leucorum, quæ
olim sedes episcopalis erat, ut in Commentario præ-
vio monuimus. Sunt, qui S. Eliphii parentes in ca-
stello quodam, Bactiman, Baciman dicto, habi-
tasse asserant; potuit tamen mater Tulli obire.*

n *Hæc dæmonum thecæ usum potius gentilem
quam judaicum signare videntur; licet enim Judæo-
rum tabellæ, decalogi verbis notatæ, sæpiusque dictæ*

(a) Hist. Eccl., lib. I, cap. II. — (b) Hist. Eccl., lib. III, cap. I. — (c) T. I, p. 448. — (d) Hist. Eccl., I, III, c. XIII. — (e) Hist. Eccl., lib. X, cap. XXXVIII. — (f) Hist. Eccl., sec. IV, cap. I. — (g) Hist. de Toul, p. 410. — (h) L'Espérance, Courrier de Nancy, 8 Juill. 1841. — (i) p. 52. — (k) Antiq.

Eccl. Britannicæ, p. 410. — (l) Hist. Eccl. Scot., n. 453. — (m) p. 151 et seqq. — (n) Hist. de Toul, p. 209. — (o) p. 229. — (p) Hist. de Toul, p. 212 et seq. — (q) Act. S. S. Ord. S. Bened. tom. I, p. 616; in Opere nostro ad diem I Julii.

A *phylacteria, nomine thecarum venire possint, eis tamen non congruit appellatio thecarum dæmonum, et inferius simulacrorum. Quocirca thecæ illæ vel sunt ejus generis, quod culpavit S. Eligius, vetans: Nec per fontes aut arbores vel bivios diabolica phylacteria exerceantur (a); vel quod mihi magis arridet, referendæ sunt inter pastophoria, ædiculas, armaria, *υαίσκους, υαίδια, υιέθώρα μικρά, κα- δίσκους*, quæ arcule sunt ligneæ, lapideæ, argenteæ, etc. idolum quoddam capientes, et de quibus scripserunt plurimi, quos Franciscus Cancellius in opere de Secretariis Basilicæ Vaticanæ veteris et novæ (b) recenset.*

p *De cura sepulturarum, tum suæ tum alienæ a Patriarchis habita, adeat lector Spondanum de cæmeteriis lib. 1, cap. v. Idem inferius exorditur integrum caput de sollicitudine Martyrum ante et post passionem de sua sepultura; Confessores immixtos ibidem habes.*

q *Dictum est de hoc monte, ecclesia S. Eliphio sacra decorato, num. 17 Commentarii prævii.*

B *Quæcumque verba Juliano adscribuntur, prorsus ab ejus moribus abhorrent. Injuria hujusmodi emphaticæ minæ atque pollicitationes tamquam fictionis argumenta habitæ sunt a Tillemontio, quando de atrocissimis persecutoribus agitur; verum jure haberi possunt, cum de Juliano quæstio est.*

s *Jacet hoc pratium ad pedem veteris Solimariacæ, nunc Soulosse; de qua plura imprimis apud P.*

D *Benedictum (c). Solo-rivo Vera separatur Solimariaca a Monte seu Vico S. Eliphii.*

t *Plura de Martyribus cephalophoris, ut dicuntur, vide in commentario de S. Bolonia, ubi hoc miraculorum genus nonnihil infirmatur. Vetus Vita theotisca, cujus memini num. 4, et omnium optima est, omittit prorsus hoc miraculum et alia quæ sequuntur.*

u *Consentiunt omnes geographi, aut Tullensis agri scriptores, quos adhibere licuit, in dicendo Frumentosam vicum esse, qui nunc Fruse audit. Verum iste vicus non senis millibus distat a Monte S. Eliphii, sed ne semi leuca quidem, et certe multo proprior est huic monti, quam Grandis. Habent tamen omnes codices: Mons plane... inter Frumentosam et Grandim est medius ab utraque millibus distans senis. Multo itaque verisimilius est alium hic indicari locum, quem Framont esse autumo, jacentem prope Vichery.*

v *In Commentario prævio num. 5 monuimus jam totum hunc finem a codice S. Maximini Trevirensis abesse.*

x *Consonant omnes Vitæ in assignanda S. Martyris cæde diei XVI Octobris, aut mensis S. Remigii, ut loquitur Vita theotisca. De anno vero multum ambigunt scriptores, inter annum 350 et annum 363 sese volventes. Quam ob causam initio Commentarii prævii S. Eliphii martyrium ad annum circiter 362 retulerimus, in § II late explicatum fuit.*

(a) S. Audoenus in Vit. S. Eligii, lib. II, part. III, cap. xv. Conf. notas Smetii ad Vit. S. Eligii in Act. SS. Belgii,

tom. III, p. 250, not. a et p. 253, not. k. — (b) Tom. I. p. 133 et seqq. — (c) Hist. de Toul, p. 13 et 150.

DE S. BOLONIA MARTYRE.

IN AGRO BASSINIACENSI IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

S. Boloniæ cultus, biographi, juvenus, martyrii tempus et locus, incertum miraculum, et reliquiarum conditio.

CIRCA ANNUM FORTE CCCLXII.

S. Boloniæ cultus ex Castellano, ex nomine vici, et ex antiquo Breviario Lingonensi constat.

Quantumvis certus sit S. Boloniæ cultus, in nullo tamen latino Martyrologio ejus occurrit mentio. Solus Claudius Chastelain in Martyrologio universali gallico ejus meminit his verbis: In agro Bassinianensi S. Boloniæ (Ste Boulogne, aut ut vulgo dicitur Ste Bologne) quæ in dicto agro, in templo sui nominis, sub Virginis et Martyris titulo honoratur; quin etiam addere potuisset ipsum vicum, in quo hoc templum est, sub nomine Bologne aut Ste Bologne venire. Porro jacet ille vicus, ut ait d'Expilly (a), in pago Bassiniacensi (nunc fere département de la Haute-Marne) a dextris Matronæ fluvii, sesqui leuca a Calvo-Monte (Chaumont); quæ sufficiunt ut is vicus a pluribus homonymis Galliæ vicis distinguatur. In hoc autem loco duplex olim S. Boloniæ celebrabatur festum, prius XVII Julii in Reliquiarum translationis memoriam, alterum XVI Octobris, quoniam hoc die martyrium subisse fertur. Neque olim ejus cultus in hoc tantum pago se continebat: ex Breviario enim Lingonensi anno 1604 excuso

F *discimus in tota hac diocesi ejus commemorationem fuisse factam, recitata oratione: Exaudi; cum hac tamen lege, ut si in die Dominica festum occurreret, de eisdem (de S. Berchario et de S. Bolonia) non fieret Comm. nec dicerentur duæ Coll. per Horas nisi in Missa tantum. In ordine diurno ad annum 1829 impresso, deleta est hæc commemoratio. In litteris vero, quam humanissime ab amplissimo Domino Favrel, Illustrissimi Petri Parisi Episcopi Lingonensis Vicario Generali, ad nos datis, innuitur hoc tempore denuo S. Boloniæ festum in diocesi Lingonensi celebrari. Ipsa verba latina facio: Hodie non exstat amplius Lingonense Breviarium. Quod ultimo excusum fuit loco, anno videlicet 1830, cum titulo: Breviarium Lingonense, mere Parisiense erat; at huic hodiernus Illustrissimus Lingonensis Præsul Romanum, prout jacet, substituit eo animo ut magis constringerentur unitatis vincula, quæ Lingonensem sedem cum Christianæ Ecclesiæ centro conjungunt: qua de re in æternum optimo nostro Præsuli gratula-*

(a) Dictionn. géograph. et histor. des Gaules et de la France.